

Čechov Višňový sad

OSOBY

RANĚVSKÁ, majitelka panství
AŇA, její dcera, 17 let
VARJA, její adoptivní dcera, 24 let
GAJEV, její bratr
LOPACHIN, podnikatel
TROFIMOV, student
SIMEONOV-PIŠČIK, statkář
CHARLOTTA, guvernánka
JEPICHODOV, účetní
DUŇAŠA, panská
FIRS, komorník, 87 let
JAŠA, mladý sluha
KOLEMJDOUNCI
PŘEDNOSTA STANICE
POŠTMISTR
Hosté, služebnictvo

Na panství Ljubov Raněvské

PRVNÍ DĚJSTVÍ

*Pokoj, kterému se dodnes říká dětský. Jedny dveře vedou do Ani-
na pokoje. Svítá, brzy vyjde slunce. Je už květen, višně jsou v kvě-
tu, ale venku je chladno, ranní mrazík. Okna v pokoji jsou za-
vřená. Vejde Duňaša se svíčkou a Lopachin s knížkou v ruce.*

LOPACHIN: Zaplaťpámbu, vlak je tady. Kolik je hodin?

DUŇAŠA: Budou dvě. *(Sfoukne svíčku)* Už je vidět.

LOPACHIN: To měli pěkný zpoždění! Aspoň dvě hodiny určitě.
(Žívá a protahuje se) To jsem tomu dal. Něco takovýho do-
káže jenom idiot. Schválně sem jedu, abych jim jel na ná-
draží naproti, a pak tady usnu. Na židli. To je k vzteku ...
Tos mě nemohla vzbudit?

DUŇAŠA: Já myslela, že jste odjel. *(Poslouchá)* Mně se zdá, že
už jedou.

LOPACHIN *(poslouchá)*: Kdepak ... Než vyzvednou zava-
zadla ...

(Pauza)

Paní byla v cizině pět let, kdoví jaká teď je ... Taková dobrá
duše. Upřímná, prostá ... Nezapomenu, jak jednou, mohlo
mi být tak patnáct, nebožtík otec — měl tady na vesnici
krámk — mi takovou jednu vrazil, až se mi spustila z nosu
krev. Přišli jsme sem spolu, už ani nevím kvůli čemu, byl
trochu pod parou. Jako dnes to vidím, paní mě dovedla
k umyvadlu, tenkrát byla ještě mladá, outlá, bylo to akorát
tady v tomhle pokoji, v dětském. A povídá mi: Neplač, chu-
dáčku, než se oženíš, tak se to zahojí. — Chudáčku ... Otec
byl chudej, to je fakt, a já, prosím, bílá vesta, žluté střevíce.
Ale co je to platný, dej praseti foremetku. Akorát, že mám
prachy, to mám, ale když se to vezme kolem a kolem, holt
mi z těch bot čouhá sláma pořád ... *(Listuje v knize)* Čtu
a stejně ničemu nerozumím. Čtu a usnu.

(Pauza)

DUŇAŠA: Psi nedali pokoj celou noc. Větrí pány.

LOPACHIN: Co je s tebou, prosím tě?

DUŇAŠA: Celá se chvěju. Já snad omdlím.

LOPACHIN: Jsi moc rozmazlená, to je to. Strojíš se jak bůhví-
kdo a vlasy taky ... Měla by ses držet zpátky! *(Vejde Jepicho-
dov s kyticí. Má sako a dokonale vyleštěné boty, které blasitě
vržou. Jen vejde, upustí kyticí)*

JEPICHODOV *(zvedá kyticí)*: To posílá zahradník. Má se to dát
do jídelny. *(Podává kyticí Duňaše)*

LOPACHIN: A mně doneseš něco k pití.

DUŇAŠA: Prosím. *(Odejde)*

JEPICHODOV: Tak máme tři pod nulou a višně jsou v květu.
Naše klima nemohu schvalovat *(vzdychne)*, skutečně nemo-
hu. Naše klima nemůže přispívat právě včas. Dovoďte mi
připojit, pane Lopachine, že jsem si předevěřem opatřil bo-
ty, které, smím-li vás ujistit, vržou tak, že to je naprosto vy-
loučeno. Čím bych je měl namazat?

LOPACHIN: Vlez mi na záda.

LOPACHIN *(poslouchá)*: Mně se zdá, že jedou ...

DUŇAŠA: Jedou! Co se to se mnou děje ... Až mi naskočila
husí kůže.

LOPACHIN: Je to tak. Jedou. Jdem je přivítat. Jestlipak mě po-
zná. Pět roků jsme se neviděli.

DUŇAŠA *(rozčileně)*: Tak, a teď omdlím ... Já omdlím! *(Je sly-
šet, jak příjezdějí kočáry a zastavují před domem. Lopachin
a Duňaša rychle odejdou. Scéna je prázdná. Zezadu začíná
být slyšet hluk. Přes jeviště spěšně přejde Firs, který jel Raněvské
naproti. Belhá se o holi, má na sobě starou livrej a cylindr; ně-
co si pro sebe mumlá, ale není mu rozumět. Hluk vzadu sílí.
Někdo říká: „Tady tudy.“ Raněvská, Aňa a Charlotta s pej-
skem na šňůře, všechny v cestovním. Varja v kabátě a s šátkem
na hlavě. Gajev, Simeonov-Piščík, Duňaša s cestovní brašnou
a slunečníkem, sluba se zavazadly, všichni probázejí poko-
jem).*

AŇA: Pojďte tudy, mami, jestlipak se pamatujete, co je tohle za
pokoj?

RANĚVSKÁ *(radostně, v slzách)*: Dětský!

VARJA: Až mně zalezlo za nehty. *(Raněvské)* Vaše pokoje, bílý
i fialový, zůstaly tak, jak byly, mamičko.

RANĚVSKÁ: Dětský pokoj. Můj dětský pokoj ... Tady jsem spá-
vala, když jsem byla malá ... *(Pláče)* Teď se taky chovám ja-
ko malá. *(Líbá bratra, Varju, pak znovu bratra)* A Varja je
pořád stejná, jako jeptiška. A Duňašu jsem taky poznala ...
(Líbá Duňašu)

GAJEV: Vlak měl dvě hodiny zpoždění. To jsou věci. To je po-
rádek!

CHARLOTTA *(Piščíkovi)*: Můj pes jí dokonce ořechy.

PIŠČIK *(udiveně)*: To by člověk nevěřil! *(Všichni kromě Ani
a Duňaši odejdou)*

DUŇAŠA: Odjízďdělí jste na Velký pátek, to byl ještě sníh a mrz-
lo, a koukejte dnes. Zlato moje! *(Směje se, líbá ji)* Co jsem se
na vás načekala, drahoušku ... Musím vám honem říct, už
to prostě nemůžu vydržet ...

AŇA *(bez zájmu)*: Co zas?

DUŇAŠA: Účetní Jepichodov mě po svátčích požádal o ruku.

AŇA: Ty taky na nic jinýho nemyslíš ... *(Upravuje si vlasy)*
Poztrácela jsem všechny sponky. *(Je unavená, sotva stojí na
nohou)*

DUŇAŠA: Jsem z toho celá zmatená. Miluje mě, bože jak mě
miluje!

AŇA *(hledí dveřmi do svého pokoje, něžně)*: Můj pokoj, moje ok-
no, jako bych ani nikde nebyla. Já jsem doma! Ráno vstanu
a hned do sadu ... Kéž bych mohla usnout! Celou cestu
jsem byla vzhůru. Padla na mě taková tíseň.

DUŇAŠA: Předevěřem přijel pan Trofimov.

AŇA: Přijedeme, v Paříži zima, sněží. Francouzsky mluvím
strašlivě. Maminka bydlí ve čtvrtém patře, přijdu k ní, tam
plno Francouzů, dámy, starý páter s knížkou, zakouřeno,
neútluno. Přišlo mi jí najednou tak líto, tak strašně líto,
chytila jsem ji kolem krku a nemůžu se od ní odhrnout. Ma-
minka mě pak pořád hladila a plakala.

VARJA *(v slzách)*: Ani mi to neříkej, ani mi to neříkej ...

AŇA: Dům u Mentonu prodala, už jí nezbylo vůbec nic. A já
už jsem taky neměla ani halíř, jen tak tak jsme dojely.
A maminka to ne a ne pochopit. Dáme si na nádraží oběd
a ona si musí objednat to nejdražší, a ty tuzéry! Charlotta
totéž. Teď Jaša si samozřejmě taky musí dát minutku, no
hrůza. To je mamincin sluha, přivezli jsme ho s sebou.

VARJA: Já ho viděla, syčáka.

AŇA: A co tady, už jste zaplatili úroky?

VARJA: Prosím tě!

AŇA: Panebože, panebože ...

VARJA: V šrpnu se má panství prodat.

AŇA: Panebože.

VARJA (*ve dveřích neurle*): Co je to tady?

DUŇAŠA (*nabírá k pláči*): Rozbila jsem talířek ...

VARJA: Střepy jsou štěstí ...

AŇA (*vyjde ze svého pokoje*): Maminka by se měla nějak šetrně upozornit, že je tady Pěta ...

VARJA: Já jsem řekla, aby ho nebudili.

AŇA (*zamysleně*): Před šesti roky umřel otec, za měsíc se utopil Gríša, bylo mu sedm ... Maminku to strašlivě vzalo, sebrala se a pryč. (*Zachvěje se*) Ale já ji chápu. Kdyby měla tušení, jak ji chápu!

(*Pauza*)

A Pěta Trofimov tenkrát Gríšu učil, jak ho maminka uvidí, tak ... (*Vejde Firs, má sako a bílou vestu*)

FIRS (*jde ke kávové konvici, starostlivě*): Milostpaní si vypije kávu tady. (*Obléká si bílé rukavice*) Bude to? (*Duňáše*) Slyšíš? A co smetana?

DUŇAŠA: Ježíšmarjá ... (*Rychle odobází*)

FIRS (*chystá na kávu*): Ty seš holt kus dřeva. (*Mumlá si pro sebe*) Přijela z Paříže ... Milostpán taky jezdil do Paříže ... kočárem ... (*Směje se*)

VARJA: Říkáš něco, Firsí?

FIRS: Račte si přát? (*Radostně*) Má paní se vrátila! Tak jsem se přece dočkal. Teď už můžu klidně umřít ... (*Pláče radostí*) (*Vejde Raněvská, Gajev a Simeonov-Piščík: Simeonov-Piščík má kabát z jemné látky a široké kalhoty, Gajev pohybuje rukama a tělem, jako by brál kulečnické.*)

RANĚVSKÁ: Jak to jenom je, Leonide? Počkej ... Žlutou do rohu! Od koule na mantinel a ...

GAJEV: Pravou horní falší! Jak je to dávno, co jsme tady společně spávali, v tomhle pokoji, a teď už je mi jednapadesát, jakkoli je to zvláštní ...

LOPACHIN: No, letí to.

GAJEV: Coto?

LOPACHIN: Že to letí, povídám, ten čas.

GAJEV: Já tu cítím jakoby parfém.

AŇA: Já jdu spát. Mami, dobrou noc. (*Líbá matku*)

RANĚVSKÁ: Hajej, nynej. (*Líbá jí ruce*) Máš radost, že jsi doma, holčičko? Já se prostě nemůžu vzpamatovat.

(*Směje se*) Chce se mi skákat, mávat. (*Skryje tvář do dlaní*) Já snad spím. Miluju svou vlast, jako že je pánbůh nade mnou, vroucně ji miluju, ani jsem se nemohla dívat z vlaku, pořád jsem plakala. (*V slzách*) Ale mám tady kávu. Děkuju ti, Firsí, děkuju, staroušku. Jsem tak ráda, že jsi ještě naživu.

FIRS: Předevčirem.

GAJEV: Špatně slyší.

LOPACHIN: Abych se zvedal, musím do Charkova, před pátou mi jede vlak. To je k vzteku! Chtěl jsem vás vidět, popovídat si ... Jste pořád tak krásná.

PIŠČIK (*hlasitě oddechuje*): Dokonce krásnější ... ta pařížská móda ... S člověkem to dělá divy! Pardon ...

LOPACHIN: Tady váš bratr o mně tvrdí, že jsem neurvalec, křupan, ale mně na tom houby záleží. Když ho to baví! Hlavně když vy mně budete věřit jako dřív, když ty vaše nádherné hluboké oči ve mně budou pořád vidět starýho dobrýho Lopachina. Bože věčnej! Můj táta dřel u vašeho děda a otce, ale vy, zrovna vy jste pro mě kdysi udělala tolik, že jsem na všechno zapomněl a mám vás rád jako vlastní sestru ... Víc než sestru.

RANĚVSKÁ: Nevydržím chvilku sedět, nemůžu ... (*Rychle vstane a hluboce vzrušena chodí sem a tam*) Já to nepřežiju, takovou radost. Musím vám být k smíchu, připadat hloupě ... Moje staříčká skříň. (*Líbá skříň*) Můj stoleček ...

GAJEV: Cos byla pryč, chuva umřela.

RANĚVSKÁ (*sedne si, pije kávu*): Ano, ano, dej jí pánbůh věčnou slávu. Psali mi o tom.

GAJEV: A Anastasij taky umřel. Petr Šilhoun utekl do města, posluhuje tam u policajtů. (*Vytáhne z kapsy sáček cukrkan-dlu, cucá*)

PIŠČIK: Moje dcerka ... Dášenska ... se dává poroučet.

LOPACHIN: Rád bych vám pověděl něco příjemného, veselého. (*Podívá se na hodinky*) Ale už mně nezbejvá čas na dlouhý výklady ... Tak aspoň pár slov. Už víte, že se musí višňový sad prodát, aby bylo na dluhy. Dražba je stanovena na dvaadvacátého srpna. Ale vy se nemusíte zneklidňovat, milostivá, spěte klidně, východisko existuje. Dávejte pozor, co jsem vymyslel. Z města je sem k vám všeho vřady dvacet kilometrů, vede tady dráha, a kdyby se višňový sad rozparceloval a louka podle řeky taky, a kdyby se pak ty parcely pronajaly chatařům, tak máte přinejmenším dvě stě padesát tisíc ročního důchodu zajištěno.

GAJEV: Promiňte. Co to melete?

RANĚVSKÁ: Já jsem vás asi dobře nepochopila, pane Lopachine.

LOPACHIN: Řekněte si za hektar minimálně dvě tři stovky ročně, a když se to bude inzerovat hned teď, můžu se vám zaručit nevím čím, že do podzima nemáte co pronajmout, chataři vám utrhnou ruce. Prostě a jednoduše: gratuluju vám k záchraně. Místo je to kouzelný, řeka hluboká. No to se rozumí, trochu se to bude muset dát do pucu, řekněme například musí se zbourat všechny starý stavení, tenhle dům, stejně už není k ničemu, vykáčet višňový sad ...

RANĚVSKÁ: Vykáčet? Můj milý, odpusťte, ale vy nic nechápete. Jestli je v celém kraji něco pozoruhodného, něco jedinečného, tak je to jenom náš višňový sad.

LOPACHIN: Jedinečný je na něm akorát to, že je tak velkej. Stromy dávají višně jednou za dva roky a stejně se pak neví, co s nima. Kdo to kupuje?

GAJEV: O tomto sadu je zmínka i v Naučném slovníku.

LOPACHIN (*poblédne na hodinky*): Když nic nevymyslíme a na nic se nedohodneme, tak se dvaadvacátého srpna panství i s celým višňovým sadem prodá v dražbě. Tak se rozhodněte! Jiný východisko neexistuje, přísahám. Prostě neexistuje.

FIRS: Za našich časů, to je tak čtyřicet padesát let, se višně sušily, zavařovaly, nakládaly, dělala se z nich zavařenina, a panečku ...

GAJEV: Mlč, Firsí.

FIRS: A panečku, plný vozy sušených višní jezdily do Moskvy a do Charkova! A těch peněz z toho! A sušená višně bejvala tenkrát měkká, šťavnatá, sladká, voňavá ... holt tenkrát věděli, jak na to ...

RANĚVSKÁ: A dneska se to už neví?

FIRS: Kdežpak. To už se dávno zapomnělo.

PIŠČIK (*Raněvské*): A co v Paříži? Co tam? Jedla jste žábý?

RANĚVSKÁ: Krokodýly jsem jedla.

PIŠČIK: To by člověk nevěřil! ...

VARJA (*tiše*): Aňa usnula. (*Tiše otvírá okno*) Slunce vychází, už není taková zima. Jen se pojdte podívat, mamičko, na tu náheru! A ten vzduch, můj ty bože! Špačkové! Slyšíte?

GAJEV (*otevře druhé okno*): Sad je v jednom květu. Jestlipak sis, Ljubo, někdy vzpomněla? Tahle dlouhá alej, rovná jako podle pravítka, se vždycky leskne, když svítí měsíc. Nezapomnělas?

RANĚVSKÁ (*se dívá oknem do sadu*): Děťství! Nevinné děťství! V tomhle pokoji jsem spávala, tady tudy jsem viděla do sadu, a štěstí se probouzelo zároveň se mnou, každé ráno, a sad byl tenkrát právě takový, vůbec se nezměnil. (*Směje se radostí*) Jako zasněžený! Drahy, starý sad! Po sychravém podzimu a mrazivé zimě zase celý omládl, štěstím jen kvete, nebo mu přeje ... Kdybych se tak mohla zbavit toho balvanu, který mě tíží, kdyby se mi jenom podařilo zapomenout!

GAJEV: A tenhle sad se prodá kvůli dluhům, jakkoli je to zvláštní ...

RANĚVSKÁ: Podívejte, nebožka maminka ... támhle jde ... v bílých šatech! (*Směje se radostí*) Je to ona!

GAJEV: Kde?

VARJA: Pánbůh s námi a zlé pryč!

RANĚVSKÁ: Ba ne, to se mi jenom zdálo. Tam napravo, jak zahýbá cesta k altánku, se jakoby ohnul stromek, vypadá to jako ženská postava.

(*Vejde Trofimov v obnošené studentské uniformě, v brýlích*) Nádhera! Bílé květy ... modré nebe ...

TROFIMOV: Paní Raněvská! (*Raněvská se oblédne*) Jenom vás pozdravím a hned poběžím. (*Vroucně jí líbá ruku*) Nařídili mi počkat do rána, ale neměl jsem stání ...

RANĚVSKÁ (*se na něho nechápavě dívá*)

VARJA (*v slzách*): To je Péta Trofimov ...

TROFIMOV: Péta Trofimov ... učil jsem vašeho Gríšu ... To jsem se tak změnil?

RANĚVSKÁ (*ho obejmě a tiše pláče*)

GAJEV (*v rozpacích*): No tak, Ljubo, no ...

VARJA (*pláče*): Já jsem to říkala, Péto, že máte počkat do zítřka.

RANĚVSKÁ: Gríša ... brouček můj ... Gríša ... synáček ...

VARJA: Tím se to nespraví, mamičko. Všichni jsme v rukou Páně.

TROFIMOV (*měkce, v slzách*): Neplačte už, paní Raněvská ...

RANĚVSKÁ (*tiše pláče*): Utopil se, hošíček ... Ale proč? Proč? No, řekněte, proč? (*Tiše*) Já tady křičím, a vedle spí Aňa ... Tak co, Péto? Copak že jste tak sešel? A zestárnul?

TROFIMOV: Ve vlaku mi jedna ženská řekla vypelichanej milostpán.

RANĚVSKÁ: Tenkrát jste byl ještě klouček ... takový milý studentík ... a dneska ... kde jsou ty vaše vlny ... a máte brýle. Snad ještě pořád nestudujete?

TROFIMOV: Asi ze mě bude věčný student.

RANĚVSKÁ (*políbí bratra, potom Varju*): No nic, běžte spát ... Ty jsi taky zestárnul, Leonide ...

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Pole. Stará, nachýlená, dávno zpustlá kaplička, vedle ní studánka, velké kameny, zřejmě bývalé nábrobní desky, a stará lavička. Je vidět cestu ke Gajejovu domu. Stranou strmí tmavá bradba topolů; tam začíná višňový sad. V pozadí je řada telegrafních sloupů a daleko na obzoru se nejasně rysuje velké město, které však bývá vidět jen za pěkného, jasného počasí. Slunce brzy zapadne. Charlotta, Jaša a Duňaša sedí zamýšleni na lavičce; Jepichodov stojí vedle a brnká na kytaru. Charlotta ve staré brigádýrce si snímá z ramene pušku a upravuje přezku na řemeni.

CHARLOTTA (*zamýšleně*): Mé doklady nejsou regulární, nevím, kolik je mi roků, tak si pořád připadám mladinká. Když jsem byla malá holčička, jezdil otec s mámou po jarmarcích, měli velmi krásný program. Já skákala salto mortale a tak porůznu. A když táta i máma umřeli, vzala mě k sobě jedna Němka a začala mě učit. To šlo. Vyrostla jsem a pak jsem šla dělat guvernanku. Ale co jsem, kdo jsem — to nevím ... Kdo jsou moji rodiče, třeba spolu žili jen tak ... nevím. (*Vytáhne z kapsy okurku a ukousne si*) Vůbec nic nevím.

(*Pauza*)

Člověk by si tak rád popovídal a — nemá s kým ... Nemám nikoho.

JEPICHODOV (*hraje na kytaru a zpívá*): Svět pro mě cenu už nemá, přátel svých vzdal bych se rád ... Jak je krásné hrát na mandolínu.

DUŇAŠA: To je kytara a žádná mandolína. (*Dívá se do zrcátka, pudruje se*)

JEPICHODOV: Pro zamilovaného blázna je to mandolína ... (*Zpívá*) Jen kdyby, ach, jedna žena, lásku svou chtěla mi dát ... (*Jaša se přidá*)

CHARLOTTA: To je hrůza, jak ty lidi zpívají ... fuj! Jak kojoti.

DUŇAŠA (*tiše kašle*): Z toho doutníku mě rozbolela hlava ... (*Odejde*)

(*Jaša si sedne ke kapličce. Vejde Raněvská, Gajev a Lopachin*)

LOPACHIN: Musíte se definitivně rozhodnout — čas letí. Otázka je naprosto jasná. Jste ochotný pronajmout parcely na chaty, nebo ne? Řekněte jediný slovo: ano nebo ne? Jedno jediný slovo!

RANĚVSKÁ: Kdo to tady kouří ty ohavné doutníky ... (*Posadí se*)

GAJEV: Taková železnice, já vám řeknu, to je pohodlí. (*Posadí se*) Zajedete si do města na snídani ... červenou na plnou kouli! Měl bych si nejdříve zajít domů, zahrát partičku ...

RANĚVSKÁ: To ti neuteče.

LOPACHIN: Jedno jediný slovo! (*Prosebně*) Tak mně přeče odpovězte!

GAJEV (*zírá*): Coto?

RANĚVSKÁ (*se dívá do peněženky*): Včera tu bylo plno peněz a dneska skoro nic. Chuděra Varja samou šetrností vyvaňuje jenom mléčnou polévku, lidi v kuchyni živí hrachem, a já rozhazuju úplně nesmyslně ... (*Upustí peněženku, zlaté mince se rozsybou*) Rozkutálely se ... (*Je rozladěná*)

LOPACHIN: Říkám vám to dnes a denně. Dnes a denně vám opakuju jedno a totéž. Višňovej sad a celej pozemek se musí pronajmout na chaty, a musí se to udělat hned, co nejdřív — dražba je za dveřma ... Pochopte to! Když se s konečnou platností rozhodnete pro chaty, dostanete peněz, kolik budete chtít, a máte po starostech.

RANĚVSKÁ: Moc jsme hřešili ...

LOPACHIN: Jakýpak vy máte hříchy?

GAJEV (*si vezme cukrkandl*): Celé své jmění jsem prý procucal v cukrkandlu ... (*Směje se*)

RANĚVSKÁ: Já mám hříchů ... vždycky jsem vášnivě rozhazovala peníze jako blázen a vzala jsem si člověka, který uměl dělat jenom dluhy. Můj muž umřel na šampaňské — strašlivě pil — a já se naneštěstí zamilovala znova — často jsme spolu bývali a právě tenkrát — to byl první trest, rána rovnou do srdce — tady v řece ... se mi utopil chlapec, a já odjela do ciziny, navždy, abych se nikdy nevrátila, abych už nikdy neviděla tuhle řeku ... Zavřela jsem oči a utíkala jako smyslu zbavená, ale on za mnou ... bez slitování. Koupila jsem vilu u Mentonu, protože on se tam rozstona, a já tři roky ve dne v noci neznala odděchu, utrápil mě tou nemocí, ztratila jsem sílu k životu. A vloni, když jsme museli vilu prodat kvůli dluhům, odjela jsem do Paříže, a tam mě okradl, našel si jinou; chtěla jsem se otrávit ... Takový nesmysl, taková hanba ... A najednou mě to začalo táhnout domů, do vlasti, k mé holčičce ... (*Utírá si slzy*) Bože můj, bože můj, smiluj se nade mnou, odpusť mi moje hříchy! Už mě víc netrestej! (*Vytáhne z kapsy telegram*) To přišlo dneska z Paříže ... Prosi, abych mu odpustila, zoufale mě volá zpátky ... (*Trhá telegram*) Jako by někde hráli ... (*Naslouchá*)

GAJEV: To je náš slavný židovský orchestr. Pamatuješ? Čtvery housle, flétna a basa.

RANĚVSKÁ: Oni ještě existují? To bychom je měli někdy pozvat. udělat si večírek.

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Salón oddělený obloukem od sálu. Svítí lustr. Z předsíně je slyšet židovský orchestr, o kterém byla řeč ve druhém dějství. Je večer. V sále se tančí grand rond. Hlas Simeonova-Piščika: „Promenade à une paire.“ Do salónu vejde první pár: Piščik a Charlotta, druhý pár Trofimov a Raněvská, třetí pár: Aňa s Poštmistrem, čtvrtý pár: Varja s Přednostou stanice aid. Varja tiše pláče a při tanci si utírá slzy. V posledním páru je Duňaša. Páry procházejí salómem. Piščik vyvolává: „Grand rond, balancez!“ a „Les cavaliers à genoux et remerciez vos dames!“ Firs ve fraku, na podnosu minerálku. Do salónu se vrátí Piščik a Trofimov.

(*Trofimov a Raněvská tančí v sále, potom v salónu*)

RANĚVSKÁ: Merci. Na chvílku si sednu ... (*Sedne si*) Jsem unavená.

AŇA (*vejde vzrušeně*): Ted' v kuchyni nějaký člověk říkal, že višňový sad už dneska prodali.

RANĚVSKÁ: Komu ho prodali?

AŇA: To neříkal, komu. Odešel. (*Tančí s Trofimovem, odtančí do sálu*)

JAŠA: Žvanil tam nějaký dědek. Cizí.

FIRS: A milostpán pořád ještě nepřijel. Šel jenom tak nalahko, snadno se nastydne. Jo, jo, nerozumné mládí!

RANĚVSKÁ: Já to nepřežiju. Jašo, běžte, zeptejte se, komu ho prodali.

(Vejde Gajev; v pravé ruce drží balíčky, levou si utírá slzy)
RANĚVSKÁ: Tak co, Leo? No, Leo!? *(Netrpělivě, v slzách)* Proboha tě prosím, tak mluv...
GAJEV *(jí neodpovídá, jenom mává rukou... pláčky Firsovi)*: Na, vem to... Jsou tam kyselé rybičky, kerčské sledě... Já dneska vůbec nejed... Co já vytrpěl!
(Dveře do herny jsou otevřené; jsou slyšet úderu koulí a Jašův hlas: sedum a vosumnáct. — Gajev změnil výraz, už nepláče)
Jsem k smrti utahaný. Pojď, Firsi, převlíkneš mě. *(Odcází přes salón, za ním jde Firs)*
PIŠČIK: Tak co dražba? No povídej, člověče!
RANĚVSKÁ: Prodal se višňový sad?
LOPACHIN: Prodal.
RANĚVSKÁ: Kdo ho koupil?
LOPACHIN: Já ho koupil.

(Pauza)
(Raněvská je zdrcena, kdyby se nedržela křesla a stolu, tak by upadla. Varja odepne od pasu klíče, hodí je na podlahu uprostřed salónu a odejde)
Já ho koupil! Počkejte, panstvo, moment, prosím vás, mám hlavu jako škopek, nemůžu mluvit... *(Směje se)* Přijďme na dražbu, Děřiganov už tam byl. Gajev měl všeho všudy sto padesát tisíc a Děřiganov — kromě dluhu — vynes rovnou tři sta tisíc. No vidím, vo co de, tak jsem se do něj zakous, nabídl jsem čtyři sta tisíc. Von čtyři sta padesát. Já pět set padesát. Von teda přihazuje po padesáti a já furt po stovce... Až do kladívka. Celej dluh a devět set tisíc k tomu, než mi ho přiklepli. Višňový sad je teď můj! Můj! *(Řebtá se)* Panebože spravedlivej, višňovej sad je můj! Řekněte mi, že jsem vopilej nebo mi přeskočilo. že ie to všecko jen mámení...

(Je slyšet ladění orchestru)
Hej, muzikanti, hrajte, na moje přání! Všichni se přijďte podívat, jak Jermolaj Lopachin zatne sekeru do višňového sadu, jak ty stromy budou padat! Postavíme tady chaty a naši vnuci a právnicki tady uviděj nověj život... Hudbo, hraj!
(Hraje hudba. Raněvská klesne na židli a bořce pláče)
(Lopachin vyčítavě) Proč, proč jste mě jenom neposlechla? Vy ubohá, dobrá duše, teď už se to vrátit nedá. *(V slzách)* Kéž by to všecko bylo co nejdřív za náma, kéž by se už nějak změnil náš zamotaněj, nešťastnej život.

PIŠČIK *(ho vezme pod paží, poloblasem)*: Paní pláče. Pojď pryč, ať zůstane sama... Pojď...

(Odvádí ho do sálu)
LOPACHIN: Co to má znamenat? Muziko, hraj pořádně! Všecko bude podle mýho! *(Ironicky)* Přichází nové panstvo, přichází majitel višňového sadu! *(Nechtěně vrazí do stolku, málem povaří svíčky)* Všechno můžu zaplatit! *(Odejde s Piščikem)*

(Ani v sále, ani v salónu nikdo není; Raněvská se schoulila do křesla a bořce pláče. Tiše hraje hudba. Rychle vejde Aňa a Trofimov. Aňa si klekne před matkou. Trofimov zůstane u vchodu do sálu)

AŇA: Mami!... Mami, ty pláčeš? Maminko moje zlatá, maminečko, já tě mám ráda... Já tě neopustím. Višňový sad je prodaný, už ho nemáme, to je pravda, ale nesmíš plakat, jsi teď volná jako pták, zůstalo ti dobré, čisté srdce... Pojď se mnou, pojď odsud, maminko!... Vysadíme nový sad, krásnější než tenhle, dočkáš se ho, poznáš tiché, hluboké štěstí, uslyšíš, jak přichází, a usměješ se, maminko! Pojď, mami! Pojď!...

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

Pokoj z prvního dějství. Na oknech nevisí záclony, na stěnách nevisí obrazy, nábytku zůstalo málo, je složen v jednom rohu, jako by na prodej. Je tu jaksi prázdno. U dveří z pokoje stojí kufry, cestovní brašny apod. Dveře nalevo jsou otevřené, odtud jsou slyšet blasy Varji a Ani. Lopachin stojí, čeká. Jaša drží podnos s pobáry šampaňského. V předstíni Jepichodov převazuje trublu. Za jevištěm je slyšet bluk. To se přišli rozloučit lidé z vesnice. Gajevův hlas: Děkuju, přátelé, děkuju vám.

DUŇAŠA: Aspoň jednou kdybyste se na mě podíval, Jašo. Odjíždíte... Opouštíte mě... *(Pláče a vrhne se mu kolem krku)*
JAŠA: K čemu ten pláč? *(Pije šampaňské)* Za šest dní jsem zpátky v Paříži. Zítra nasedneme do expresu a jen se za náma zapraší. Člověku se to ani nechce věřit. Vive la France!... Co já taky tady, to není život pro mě... marná sláva. Ta úroveň — mám toho po krk. *(Pije šampaňské)* K čemu ten pláč? Chovejte se slušně a nebudete plakat.

DUŇAŠA *(se dívá do zrcátka a pudruje se)*: Pošlete mi z Paříže dopis. Vždyť jsem vás milovala, Jašo, tolik milovala! Jsem něžná bytost, Jašo!

JAŠA: Jdou sem. *(Motá se kolem kufří, tiše si prozpěvuje)*
(Vejde Raněvská, Gajev, Aňa a Charlotta)

GAJEV: Měli bychom jet. Už je na čase. *(Pohlédne na Jašu)*
Kdopak to tady zavání slanečkama?

RANĚVSKÁ: Ještě deset minut — a nasedáme... *(Rozblíží se po pokoji)* Sbohem, můj milý, sbohem, staroušku. Zima utěče, přijde jaro, a ty už se toho nedočkáš, zbourají tě. Co všechno viděly tyhle stěny! *(Vroucně líbá dceru)* Zlatičko moje, ty jen záříš, oči máš jako dva démanty. Jsi šťastná? Moc?

AŇA: Moc. Začíná nový život, mami.

GAJEV *(vesele)*: Opravdu, teď nám nic neschází. Než se višňový sad prodal, všichni jsme se rozčilovali, trápili, ale potom.

když se celá věc definitivně a neodvolatelně vyřešila, všichni se uklidnili a dokonce rozveselili... Já jsem bankovní kádr, finančník... červenou na střed, ty taky, Ljubo, říkej si co chceš, vypadáš líp, to je mimo veškerou pochybnost.

RANĚVSKÁ: Ano, s nervy jsem na tom líp, to je pravda. *(Podají jí klobouk a plášt)* Dobře spím. Vyneste mi ven věci, Jašo. Už je čas. *(Aně)* Holčičko moje, brzo se uvidíme... Budu žít v Paříži z těch peněz, co nám poslala jaroslavská babička, abychom koupili panství — ať žije babička! — dlouho s těmi penězi nevystačím.

AŇA: Maminko, vrať se brzo... Že se vrátíš brzo? Budu se teď učit, udělám maturitu a potom budu pracovat, budu ti pomáhat. Budeme spolu číst všelijaké knihy, maminko... Ano? *(Líbá matce ruku)* Na podzim budeme číst celé večery, přečteme spoustu knih a objevíme nový, báječný svět... *(Zasní se)* Maminko, přijď...

RANĚVSKÁ: Přijedu, zlato moje. *(Obejme dceru)*

PIŠČIK: Moment... Fuj, to je vedro... Naprosto nečekaná událost. Přijeli ke mně Angličani a našli mi v zemi nějakou bílou hlínu... *(Raněvské)* Vám taky čtyři tisíce... má líbezná milostivá paní... *(Podává jí peníze)* Zbyteček později. *(Pije vodu)* Teď právě jeden mladík ve vlaku vykládal, že prej nějaký... velikej filozof doporučuje seskakovat ze střež... „Seskoč!“, prej a v tom je celá ta záhada. *(Udiveně)* To by člověk nevěřil! Pít!

LOPACHIN: A co to bylo za Angličany?

PIŠČIK: Pronajal jsem jim pozemek s tou hlínou na čtyřicet let... Ale teď, odpusťte, nemám čas... musím letět... Pojedu k Znojkovovi... ke Kardaminovi... Všem jsem dlužen... *(Pije)* Přeju hodně zdraví... Stavím se tady ve čtvrtěk...

RANĚVSKÁ: Právě se stěhujeme do města a já zítra odjíždím do ciziny...

PIŠČIK: Cože? *(Rozčileně)* Proč do města? Jo tak proto, já koukám, že nábytek... kufry... No, to nic... *(V slzách)* To nic... Těm to myslí... těm Angličanům... To nic... Tak hodně štěstí... Pámbu vás opatruj... To nic... Všechno má na tom světě svůj konec... *(Políbí Raněvské ruku)* A kdybyste se doslechli, že je se mnou konec, vzpomeňte si tady na toho... koně, a řekněte si: „Toho jsme znali, tohohle... Simeonova-Piščika... dej mu pámbůh věčnou slávu...“ Skvělé počasí... Tak, tak...

(Odejde značně rozehvěřen, ale vzápětí se vrátí a řekne ve dveřích) Dášenka se dáva poroučet!

RANĚVSKÁ: Tak snad abychom šli. Budou mě cestou dvě věci trápit. Jedna je nemocný Firs. *(Pohlédne na hodinky)* Ještě pět minut a jdeme...

AŇA: Firse už odvezli do nemocnice, mami. Jaša to ráno zařizoval.

RANĚVSKÁ: A to moje druhé soužení je Varja. Je zvyklá časně vstávat a pracovat, a teď když nemá co na práci, je jako ryba na suchu. Přepadlá, pobledlá a uplakaná, chuděrka malá ...

RANĚVSKÁ *(do dveří)*: Aňo, oblékej se!

(Vejde Aňa, potom Gajev, Charloitta, Gajev má teplý kabát s kapucí. Sejde se služebnictvo, kočí. Kolem zavazadel se motá Jepichodov)

Tak a můžeme vyrazit!

AŇA *(radostně)*: Vyrazit!

GAJEV: Milí přátelé, milí, drazí přátelé! Opouštěje navždy tento dům, nemohu v sobě potlačit, nemohu se zdržet, abych nevyslovil na rozloučenou ty city, které naplňují v těchto chvílích mou bytost až po okraj ...

AŇA *(prosebně)*: Strejčku!

VARJA: Strýčku, prosím vás!

GAJEV *(sklesle)*: Od koule na mantinel a na střed ... jsem zticha ...

(Vejde Trofimov, potom Lopachin)

TROFIMOV: Tak, panstvo, máme nejvyšší čas.

LOPACHIN: Jepichodove, kabát!

RANĚVSKÁ: Ještě vteřinku posedím. Jako bych si vlastně nikdy nevyšimla, jaké má ten dům stěny, jaké má stropy, a teď je hltám očima, dívám se na ně s takovou něhou a láskou ...

(Raněvská a Gajev zůstanou sami. Jako by na to čekali, padnou si do náruče a tiše pláčí, aby je nikdo neslyšel)

GAJEV *(zoufale)*: Ach bože, sestřičko ...

RANĚVSKÁ: Drahý, starý, krásný sad! ... Můj život, moje mládí, moje štěstí ... Sbohem!

HLAS ANI *(vesele pobízí)*: Mami! ...

HLAS TROFIMOVA *(vesele, rozjařeně)*: Haló! ...

RANĚVSKÁ: Už nikdy nevidím ty stěny, to okno ... Tímhle pokojem se ráda procházela nebožka maminka ...

GAJEV: Ach bože, sestřičko! ...

HLAS ANI: Mami! ...

HLAS TROFIMOVA: Haló! ...

RANĚVSKÁ: Jdeme! ... *(Odbázejí)*

(Jevišťe je prázdné. Je slyšet, jak se všechny dveře zamykají, jak odjíždějí kočáry. Ticho. Do ticha se ozvou tlumené údery sekery do stromu, zazní to osaměle a smutně. Je slyšet kroky. Ve dveřích napravo se objeví Firs. Jako vždy má sako a bílou vestu, na nohou pantofle. Je nemocný)

FIRS *(přistoupí ke dveřím, vezme za kliku)*: Zamčeno. Odjeli ...

(Sedne si na pohovku) Zapomněli na mě ... No, to nic ... posedím si ... Že si milostpán zase nevezl kožich a jel jenom v kabátě ... *(Starostlivě vzdychá)* Jak se o něho nepostarám já ... Jo, jo, nerozumné mládí! *(Něco si mumlá, ale není mu rozumět)* A život uteče, člověk ani neví jak ... *(Lehne si)* Natáhnu se ... Není už ve mně žádná síla, všechno je pryč, všechno ... Já jsem holt kus dřeva! *(Leží nehybně)*

(Ozve se vzdálený zvuk jakoby z nebe, smutný a zmírající zvuk, jako když praskne struna. Nastane ticho a je slyšet jenom vzdálené údery sekerou do stromu)